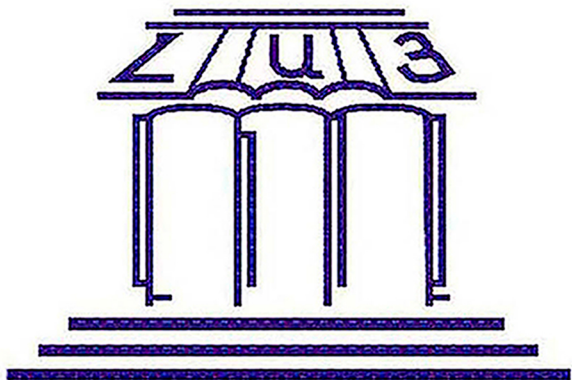

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

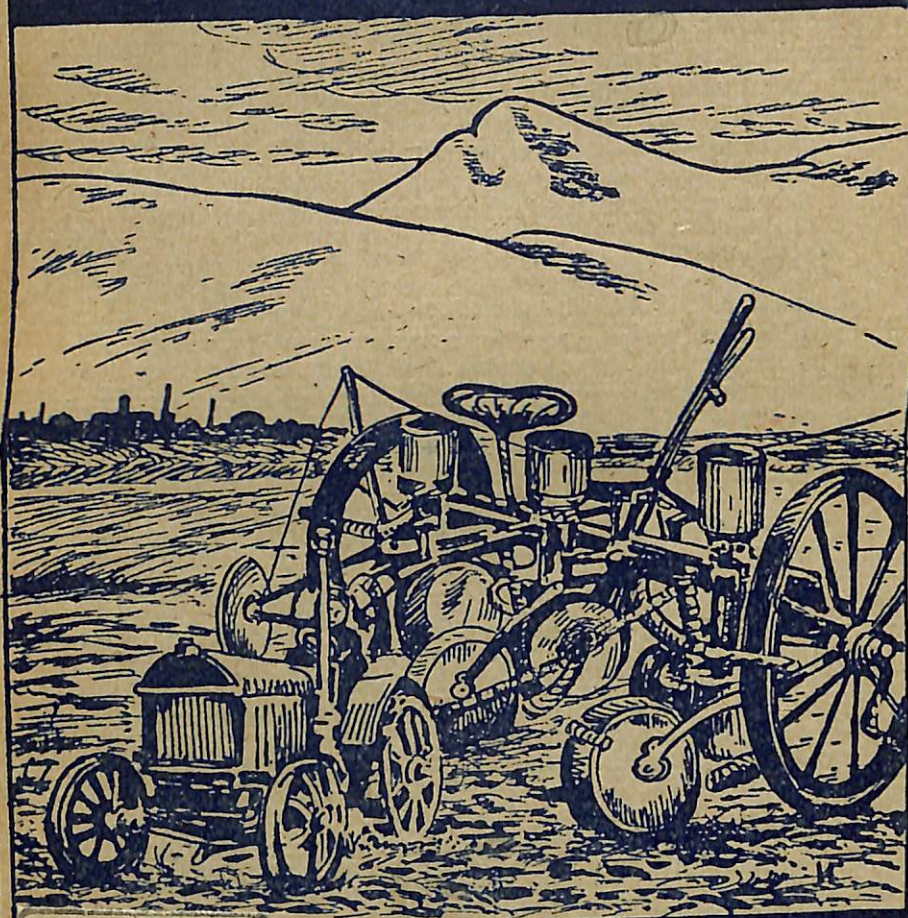
Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

26.393

ԳՐԱԿ 111

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ
ԽՈՇՈՐ ԿՈՒԽՈՋԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՅԵՎ ՆՐԱ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ

334.6

S-28

11 Apr.

3-141/3a

ՅԱ. Ա. ՏԵԼՆՈՎ

195 JAN 27 19

ՄԵՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

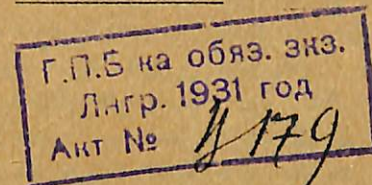
ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ ՑԵՎ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

1. Ա. Անդրեյեվ.—Սոցիալիստական շինարարության նոր եռապլ 6 Կ
2. Կուրեյկո.—Կուլակը կոլտոգի թշնամի 5 »
3. Գյուղատնտեսական կոմունայի կանոնադրություն 2 »
4. Սալիկ.—Պատասխան ընկեր կոլտոգնիկներին 5 »
5. Մ. Գիգոյան.—Կոլտոգների մասին 6 »
6. Վ. Իվանով.—Նոր եռապլ 5 »
7. Գյուղատնտեսական արտելի կանոնադրություն 2 »
8. Կնոշ աշխատանքը կոլտոգում 8 »
9. Ա. Անդրեյեվ.—Հյուս. Կովկ. գյուղատնտեսության սոցիալական
առաջման խնդիրները 2 »
10. Կալմի.—Խնչպես կազմակերպել և վարել կաթնատնտեսու
թյունը կոլտոգներում 8 »
11. Ա. Անդր.—Սոցիալիստական շինարարության գործում 8 »
12. Հյուս. Կով. Ցերկր. ծխախոտագործական միության Բրիգադ 2 »
13. ՀԿ(Բ)Կ Կենտկոմի աշխատանքը (ընկ. Վորոշիլովի զեկուցումը) 15 »
14. Ա. Հովհաննիսյան. յերգ մարտական փորձի (բանաստեղծութ
յուններ) 20 »
15. Հյուս. Կով. յերկրային 6 կուլկոնֆերենցիայի բանաձևերը 8 »
16. Զարգացրե՛ք կենդանաբուծությունը կոլտոգներում 15 »
17. Ցեզիպտացորենի կուլտուրան Հ. Կ. 6 »
18. Միկուլա.—Դեպի նոր կենցաղը կոլտոգներում 5 »
19. Սկոմորոսով.—Պաշտպանեցե՛ք անասուններին վարակումից 5 »
20. Դուլգովսկի.—Առաջին ոգնություն հիվանդացած գյուղ. կեն
դանիներին 6 »
21. Հնգամյակի յերրորդ տարվա շնորհ 16 »
22. Գյուղատնտեսական միասնական հարկը և գ. տ. սոց. վերա
կառուցումը 10 »
23. Յա. Ցելով.—Խնչպես կազմակերպել խոշոր կոլտոգի տնտ
եսությունը և նրա վարչությունը, I-ին պրակ 8 »
24. Նույնը, 2-րդ պրակ 4 »
25. Նույնը 3-րդ պրակ 7 »
26. Ս. Դ. Բոստանջյան.—Անասնաբուծական կոլտոգի և նրա
մասնաճյուղերի կառավարումը 20 »

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԽՈՇՈՐ ԿՈԼԽՈՋԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՑԵՎ ՆՐԱ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գ Ր Ա Կ III.

Թարգմ. Տ. Խ.

21260

ԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՀՅՈՒԹԻՄԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՑԵՐԿՐԱՅԻՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

13.08.2013

Я. А. ТЕЛЬНОВ

Как организовать хозяйство крупного колхоза и управление им

Выпуск III.

НА АРМЯНСКОМ ЯЗЫКЕ

КРАЙНАЦИЗДАТ

Газетно-книжная типография Севкавказполиграфобъединения, Ростов на Дону.
Крайлит № 9-167 заказ № 786-64 тираж 1500

127-87

26397

ՃՅՈՒՂԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԴԱՇՏԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Տնտեսության ճյուղերի հարաբերության և կազմակերպման հիմնական սկզբունքները վորոշվում են տնտեսության սխեմայում (ուղղությունը) ընտրելիս: Ինչպես արդեն ասված է, այդ տեսակետից վճարական դեր են խաղում բնական ու տնտեսական պայմանները և ժամանակակից կատարելագործված տեխնիկայի գործադրության հնարավոր աստիճանը:

Համակերպված տնտեսության մեջ, վորտեղ գլխավոր տեղն են զաղտարուծությունն ու անասնապահությունը, կազմակերպչի հիմնական խնդիրը հենց այդ ճյուղերի ճիշտ կազմակերպման մեջն է կայանում: Մնացած ճյուղերը, ինչպես որինակ, այգեգործությունը, բանջարաբուծությունը և այլն, ավելի հեշտությամբ են արագ վորոշման յենթարկվում տնտեսության մեջ նրանց ունեցած քանակային և վորակային արտահայտության և դերի տեսակետից: Սովորաբար, համապատասխան վորակի հողի ներկայությունը, աշխատող ձեռքերի ավելցուկը, շուկայի մերձությունը կամ այդ տնտեսությունների մեթոդների հենց տեղում վերամշակման յենթարկելու հնարավորությունն արդեն լիովին վորոշում են արդ ճյուղերի չափն ու բնույթը տնտեսության մեջ:

Բազմաճյուղանի տնտեսության մեջ յերկրորդական ճյուղերը կապված են հիմնական ճյուղերի—զաղտարուծության և անասնաբուծության հետ, գլխավորապես այն պատճառով, վոր հիմնական ճյուղերի վերաբերյալ կազմակերպչական հաշիվներ չկատարած կոլտոզի կազմակերպչը անկարող է պարզել աշխատող ձեռքերի և կապիտալների այն ավելցուկը, վորը կարելի էլինի յերկրորդական ճյուղերի կազմակերպման համար տրամադրել:

Այդ պատճառով բաղմամբ զանազան կոլտնային կազմակերպչների գլխավորագույն խնդիրն է կազմակերպել անտեսութեան հիմնական ճյուղերը—գաղտնաբերութեանը և անասնաբուծութեանը:

Այս յերկու հիմնական ճյուղերի գերակշռութեանը կամ մոտավոր հավասարութեանը պետք է մոտավորապես վերոշվի արդեն անտեսութեան սխտեմը (ուղղութեանն) ընտրելիս:

Հետագա խնդիրը պիտի կայանա նրանում, վոր այդ կարգը հնարավոր չափով ավելի մեծ արտադրութեան գտնի ցանքաշրջանի մեջ: Յանքաշրջանը հերկվող հողերի շահագործման (ոգտագործման) սխտեմի բնալ արտադրութեանն է և նրա կառուցվածքով և նախորդվում գաղտնաբերութեան ընդլայնը և անասնաբուծութեան չափն ու բնույթը: Որինակ, բոլորովին միևնույն չէ, թե ինչպիսի տարածութեան է հատկացվում ցանքաշրջանում կերի խոտերի ցանքի համար: Յեթե ցանքաշրջանում վոչ մի դաշտ չի հատկացված կերի խոտերի համար, ապա բոլորովին ակներև է, վոր անասնաբուծութեանը չի կարող ուժեղ դարգացում ստանալ: Յեւ ընդհակառակը, յեթե կերի խոտերի համար հատկացված լինի մեկ կամ մի քանի դաշտեր, անասնաբուծութեան դերը կուժեղանա և նա կարող է խոշոր արդյունաբերական նշանակութեան ստանալ:

Այդպիսով ցանքաշրջանը անտեսութեան կազմակերպման գործում վճռական դեր է խաղում: Այս կամ այն ցանքաշրջանը վորոշել—դա նշանակում է նախորդել անտեսութեան կազմակերպչական կազմվածքը: Ահա թե ինչու համարվում է, վոր ցանքաշրջանը գլխավոր անտեսութեան կազմակերպման գործում գլխավոր հիմքն է հանդիսանում:

Այդ պատճառով խոշոր կոլտնային ամեն մի կազմակերպչը, նախ քան նրա (կոլտնային) ճյուղերի կազմակերպման անցնելը, յեկնելով տնտեսութեան ընդունված ուղղութեանից, պետք է լուծի ցանքաշրջանի հարցը:

Յեթե ցանքաշրջանի նշանակութեանը այդքան մեծ է անտեսութեան կազմակերպչական կառուցվածքի մեջ, ապա նա (ցանքաշրջանը) գաղտնաբերութեան մեջ բացառիկ նշանակութեան ունի:

Յանքաշրջանը—դա բույսերի հերթակոտնութեանն է տարածութեան վրա և ժամանակվա ընթացքում: Նրա խնդիրն է՝ պահպանել հողի կազմվածքի կայունութեանը և նրա պտղաբերութեանը, վերացնել հողի հոգնածութեանը և յուրաքանչյուր կուլտուրային ամենալավ տեղը տալ նրա նախորդի և բարձրագույն ու կայուն բերքեր ստանալու համար հողը պատրաստելու տեսակետից:

Տեղ չունենալով ցանքաշրջանի նշանակութեանը հիմնավորելու համար, այդ հարցը պարզելու նպատակով սահմանափակվենք ցանքաշրջանների մի քանի որինակներով, վորոնք ընդունված են մեր յերկրամասի խոշոր կոլտնայինում:

1. Սաավրոպոլի շրջանի Ստարո-Մակեի գյուղի «Գիղանա» կոլտնային: Տնտեսութեան սխտեմը—հացահատիկային է, անցնելով աստիճանաբար հացահատիկային—անասնապահական. ցանքաշրջանն է՝ 1) ցելուտատեղ, 2) աշնանացան, 3) պրոպաշիններ, 4) աշնանացան, 5) միամյա խոտ, 6) զարնանացան: Քանի դեռ անասնապահութեանը՝ գարգացած չէ, կոլտնային խոտի համար հատկացված դաշտի մի մասը կամ ամբողջովին զբաղեցնելու յե գարնանացանով: Հետագայում այդ ամբողջ հողամասի վրա ցանվելու յեն արդյունքի, անասնապահութեան համար հաստատուն կերի բազա ստեղծելու նպատակով:

2. Կուբանի շրջանի, Կորենովսկի ռայոնի «Հովտեմբեր» կոլտնային: անտեսութեան սխտեմը—հացահատիկային է, հետագայում աստիճանաբար շաքարի ճակնդեղի մշակմամբ և կաթնատնտեսութեան ուժեղացումով: Յանքաշրջանն է՝ 1) պրոպաշիններ, 2) աշնանացան, 3) պրոպաշիններ, 4) աշնանացան, 5) զարնանացան և 6) դաշտերից դուրս գյուղի մոտ արոտատեղի:

3. Սալսկի շրջանի, Պրոխտարական ռայոնի «Չավեի Իլիչա» կոմունան: Տնտեսութեան սխտեմն է հացահատիկային—անասնապահական. ցանքաշրջաններն են՝ Ա. 1) գարնովկա (ցորենի ընտիր տեսակ), պլաստով, 2) գիրկա (ցորեն) կամ վարսակ, 3) հավաքական գաղտամասը—պրոպաշին և կորեկ, 4) աշնանացան ցորեն, 5) մոխրագույն հացահատիկներ, 6) խերսոնի յեգիպտացորենի ցել (ոթ), 7) աշնանացանի ցորեն, 8) դարի, 9, 10, 11, 12) բազմամյա արոտներ, վորոնք ցանվում են առանց նրանց ծածկող բույսերի: Բ. 1) Գարնովկա, 2) գիրկա կամ վարսակ, 3) աշնանացան հաճար, 4) խերսոնի յեգիպտացորենի ցել կամ ուղղակի յեգիպտացորեն, 5) աշնանացանի ցորեն, 6) դարի, 7, 8, 9, 10) բազմամյա արոտներ, վորոնք ցանվում են առանց ծածկող բույսերի:

Ինչպես յերևում է այս ցանքաշրջաններից, կոմունայում անասնապահութեան խոշոր տեղ է հատկացվում:

4) Դոնի շրջանի, Նովոչերկասկի ռայոնի Վորոշիլովի անվան կոմունան (Թոստովից 19 կմ.): Մասնադիտականացած կաթնատնտեսական կոլտնային: Յանքաշրջանն է՝ 1) աշնանացան հաճար և արածացնելու համար վարսակ, 2) գարնանացան դարի և վարսակ, 3) կերի ճակնդեղ, յեգիպտացորեն և սուղանկա արածացնելու համար, 4) գար-

նանազանի ցորեն, 5) յեգիպտացորեն հացահատիկի սիլոսի համար, 6) սորգո և սուդանկա, 7) առվույտի դաշտամաս (ВЫВОДНОЙ):

Ինչպես յերևում է, բերված ցանքաշրջանը, վորն ընդունել է կաթնանասանական կոլխոզը, պարզ արտահայտված կերի ցանքաշրջանն է: Ամբողջ հողամասի վրա միայն մի դաշտ է թողնված գարնանացան ցորենով կոլխոզի պարենային կարիքների բավարարման համար: Հետագայում կաթնասանական կոլխոզի աճելով և քաղաքի հետ ապրանքային ամուր կապ հաստատելուց հետո ցորենի այդ միակ դաշտն ևս կարող է վերացվել և փոխարինվել կերի կուլտուրաներով:

5. Դիզորի ագրոինդուստրիալ կոմբինատը Հյուսիսային Ոսեսիայում: Տնտեսության ուղղությունն է անասնա-դաշտա-այգի-բանջարաբուծական:

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՑԱՆՔԱՇՐՋԱՆՆԵՐԸ

Միջին ռայոն. — 1, 2, 3, 4) $1\frac{1}{2}$ առվույտ $+ 1\frac{1}{2}$ յեգիպտացորեն, 5) $1\frac{1}{2}$ աշնանացան ցորեն $+ 1\frac{1}{2}$ սոյա, 6) աշնանացան ցորեն, 7) արևածաղիկ, 8, 9, 10) յեգիպտացորեն:

Հարավային ռայոն. — 1) կարտոֆիլ, 2) աշնանացան հաճար, 3) կլեվեր մի տարի, 4) կլեվեր 2 տարի, 5) կարտոֆիլ, 6, 7, 8, 9, 10) յեգիպտացորեն:

Հյուսիս-արևմտյան ռայոն. — 1) սոյա, 2) աշնանացան ցորեն, 3) արևածաղիկ, 4, 5) յեգիպտացորեն, 6) առվույտ:

Հյուսիս-արևմտյան ռայոն (Կաբարդինսկի). — 1) կարտոֆիլ, 2) աշնանացան հաճար, 3) կլեվեր 1 տարի, 4) կլեվեր 2 տարի, 5) կարտոֆիլ, 6, 7, 8, 10) յեգիպտացորեն:

Տնտեսության կից ցանքաշրջաններ. — 1) արմատապուղներ (ձառնդեղ, գազար, 2) աշնանացան խառնուրդ (աշնանացան վիկա և աշնանացան հաճար), յերկրորդ անգամ յեգիպտացորենն ու արևածաղիկը սիլոսի համար, 3) գարնանացան խառնուրդ (գարնանացան վարսակ, վիկա, սիսեռ), 4) յեգիպտացորեն և արևածաղիկ սիլոսի համար:

Ընդունված ցանքաշրջանները բավականին լիակատար կերպով ցույց են տալիս, վոր տնտեսությունը նպատակ ունի վոչ միայն հացահատիկ ստանալ, այլ և ավելի խոշոր չափով ստանալ անասունների համար բարձր արժեքի կերեր: Բոլոր ցանքաշրջանների մեջ բազմաթիվ արոտների ցանքս մտցնելով, լիակատար չափով լուծվում է նաև հողի բերքատվության պահպանության հարցը:

Այս որինականերից բավական լրիվ կերպով յերևում է ցանքաշրջանի կապը տնտեսությունից ամբողջ կառուցվածքի հետ:

Խոշոր կոլխոզներում, մանավանդ յերբ նրանք ունեն մի քանի տնտեսական հողամասեր, ցանքաշրջանը կարող է մի հատ չլինել, այլ մի քանիսը: Մովորաբար այդ անհրաժեշտ է լինում անել կամ անասնաբուծական ճյուղի պահանջներից դրդված — տնտեսությունից կից ցանքաշրջանները, կամ մի քանի հողամասերի կոլխոզի բնակավայրերից հեռու լինելու պատճառով:

Վերջին դեպքում անհրաժեշտ է ձգտել այդ հեռավոր հողամասերի վրա կառուցել ավելի երասենսիվ ցանքաշրջան, այսինքն այնպիսին, վորը տարածություն մեկ միավորի վրա ավելի քիչ աշխատանք և հիմնական ծախսումներ է պահանջում և վորը նաև այդպիսի հողամասում հեղափոխամբ տեղափոխվող մթերքներ տա: Որինակ, չի կարելի կերի ձառնդեղի ցանքը խոշոր չափերով կատարել անասնապահից առաջ վերստ հեռավորության վրա, կամ բնակավայրից նույնքան հեռավորության վրա մեծ տարածություն զբաղեցնել պրոպաշնի կուլտուրաներով: Ակներև է, վոր կերի ձառնդեղի խոշոր խմբերի տեղափոխումը այդքան մեծ տարածության վրա պարզապես անմտություն կլինեք, իսկ պրոպաշնիների խնամքը շատ կբարդանար:

Այդ պատճառով խոշոր կոլխոզի կազմակերպիչը ցանքաշրջանը նշանակելիս, պետք է լավ մտածի և հաշվի առնի տնտեսության կազմակերպչական ամբողջ կառուցվածքը:

Յնթե ցանքաշրջանը կամ ցանքաշրջանները հաջող են ընտրված, ապա դա նշանակում է, վոր խոշոր կոլխոզի կազմակերպման գործի կեսը նույնպիսի հաջողությանը կատարված է:

Այդպիսի խոշոր նշանակություն տալով ցանքաշրջանի ընտրության, մենք սակայն անհրաժեշտ ենք համարում նկատել, վոր գործնականում շնորհիվ ամնշակ հողերի մեծ քանակության և կոլխոզի տերերի արդյունավետ հողաշինարարության յենթարկված չլինելուն, հնարավոր չի լինում նշանակված ցանքաշրջանը արագ կերպով իրականացնել: Այդ հանգամանքով շփոթվել հարկավոր չէ, կոլխոզի գոյության առաջին շրջանում վոչ միայն կարելի չէ, այլ նույնիսկ միշտ ել անհրաժեշտ է նշանակված ցանքաշրջանից շեղվել, մինչև անասնապահությունը հասնի այն չափերին, վոր լիովին յուրացնի ընդունված ցանքաշրջանի միջոցով դաշտաբուծության նրա համար տվածը: Այդ պատճառով անհրաժեշտ է նշանակված ցանքաշրջանին անցնելու համար մանրամասն մտածված ծրագիր կազմել և կապել այդ անցումը անասնապահության զարգացման հետ:

Դրանից հետո, իբրեւ ցանձաշրջանները նշանակված են, դաշտաբու-
ծութեան ասպարիզում անհրաժեշտ է լուծել կուլտուրաների և տեսակ-
ների ընտրութեան հարցը:

Սոցոր տնտեսութեանները մեջ դաշտաբուծութեանը կազմակեր-
պելիս կուլտուրաների, առավել ևս տեսակների մեծ բազմազանութեան
մտցնել հարկավոր է: Արտադրական կազմակերպութեանը իր ուշա-
դրութեանը կենտրոնացնելու յետոյ շուկայի գլխավոր կուլտուրաների վրա,
վերոնք ամենից ավելի հաջողութեամբ են մշակվում այդ շրջանում:
Նրա խնդիրն է մթերքներ տալ մեծ քանակութեամբ և չցրել իր ուշա-
դրութեանը բազմաթիվ կուլտուրաների վրա: «Թեկուզ իր համար» ա-
մեն ինչից քիչ քիչ ցանկութեամբ կոլտոյից պետք է վճարակա-
պես քշել: Այդ գիծը հատուկ է մանր, նատուրալ տնտեսութեան, այլ վոչ
խոշոր բարձր-ապրանքալի տնտեսութեան: Ամեն ինչ իր տնտեսութեան
մեջ առանալու ձգտումը միշտ էլ տնտեսութեան թանգ է նստում, վո-
րովհետեւ յերկրորդական մթերքներն ավելի ձեռնտու յետոյ գնել:
Այստեղից խոշոր կազմակերպութեանը մի ձգտում պիտի ունենա. վո-
րան կարելի յետ, քիչ կուլտուրաներ և ամեն մի կուլտուրայից մի
ստուգված տեսակ մշակել: Մթերքը թե ստառելիս և թե խնայելիս
դա խոշոր նշանակութեան ունի և խնայողութեան և տալիս թե պահե-
լիս և թե ծախելիս:

Կուլտուրաների և տեսակների նման ընտրութեանը արտադրական
կազմակերպութեանը կատարելու յետ փորձնական կայանների և սով-
խողների, կոլտոյների ու գյուղացիական տնտեսութեանների տեղական
փորձառութեան հիման վրա:

Ամեն մի խոշոր կոլտոյ ինքը պետք է ստուգի փորձնական հիմ-
նարկների տվյալներն իր տնտեսական պայմաններում: Այդ նպատա-
կով ամեն մի խոշոր կոլտոյ պետք է ունենա փոքրիկ փորձնական
դաշտ, ըստ վերում իր տնտեսական պայմանները այնտեղ արտադր-
ելու համար, այդ փորձնական դաշտի ցանձաշրջանը կոլտոյի ընդհա-
նուր ցանձաշրջանի ճիշտ պատճինը պետք է ներկայացնի:

Ամեն մի կոլտոյ պարտավոր է ունենալ հողի մշակման և բույ-
սերի խնամքի լավ մշակված ձևեր, ըստ վերում դրանք (ձևերը) լավ
յուրացված պետք է լինեն կոլտոյի դաշտաբուծութեան պատասխանա-
տու ղեկավարների կողմից և ըստ հնարավորութեան կոլտոյի ամեն մի
անդամի կողմից:

Դաշտաբուծութեան ճիշտ կազմակերպված լինելու չափանիշը կը-
լինի դաշտաբուծութեան մթերքի մի միավորի ինքնարժեքը: Վերջան
այդ ինքնարժեքը ցածր լինի, այնքան լավ կոլտոյի ղեկավարներն ու

անդամները կարող են հսկել իրենց աշխատանքը և դաշտաբուծութեան
գործի դրվածքը ինքնարժեքի այդ տվյալներով, վերոնք պարտավոր են
տալ կոլտոյի հաշվապահութեանը:

ԴԱՇՏԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՅԵԿԱՄՏԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

Դաշտաբուծութեանից ստացված ընդհանուր յեկամուտը կբաղ-
կանա դաշտաբուծութեան մթերքների արժեքից, այսինքն հացահատիկի,
դարմանի, խոտի, արմատապտուղների և այլն արժեքից:

Դաշտաբուծութեան ծախսերը կբաղկանան սերմացույի, թեկերի
արժեքից և ուրիշ նյութական ծախսումներից, տրակտորների և կեն-
դանի լծկանների աշխատանքի արժեքից, ամորտիզացիայից, վերանո-
րոգումից, շենքի, ինվենտարի և մեքիորացիայի ապահովագրութեան,
ֆրասատումների հետ պայքարելու համար կատարված ծախսումներից և
դաշտաբուծութեան վրա ընկնող տնտեսութեան ընդհանուր ծախսերի
մասից:

Ընդհանուր յեկամուտի և վերև հիշված արտադրական ծախսերի
տարբերութեանը կկազմի դաշտաբուծութեան ընդհանուր սզուր:

ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Անասնաբուծութեանը կազմակերպելիս խոշոր կոլտոյը չպիտի ցրել
իր արտադրական գործունեութեանը այդ ճյուղի տեսակների բազմա-
զանութեան միջև: Ուշադրութեանը պետք է կենտրոնացնել անասուն-
ների և այլ տեսակների վրա, վերոնք տվյալ կոլտոյի պայմաններում
կարող են ամենաբարձր յեկամուտ տալ և զարգացնել այդ ուղղու-
թեանը խոշոր չափերով: Կարելի յետ միայն ասել, վոչ դաշտաբուծու-
թեամբ զբաղվող բոլոր կոլտոյներում առանց բացառութեան, խոշոր
յեղջուրավոր անասուններ կլինեն, վոչովհետեւ նրանք անհրաժեշտ են
կոշտ կերերի ոգտագործման համար:

Թռչնաբուծութեանը նույնպես կարող է տարվել ամեն տեղ, վոչ-
տեղ հացահատիկ կա: Ինչ վերաբերում է վոչխարաբուծութեան, մինչև
վոչ մեղ մոտ չզարգանան բարձր արտադրողական, մսի և բրդի ցեղերը,
նա պետք է կենտրոնանա միայն շատ հող ունեցող ու մշակման համար
անպետք հողեր ունեցող շրջաններում, այսինքն՝ Սալսկի, Ստավրոպոլի
և Թերեքի շրջանների արևելյան մասում:

Խոզարուծութիւնը պետք է զարգացնել այնտեղ, վերտեղ կերի կայանն բազա և խոզարուծութիւն մթերքների լայն սպառում կա: Արձափրի և Կուբանի շրջաններում, վերտեղ բեկոնի գործարաններ կան, պետք է զարգացնել բեկոնի, իսկ մյուս շրջաններում—ճարպային խոզարուծութիւնը:

Ահա թե ինչպիսի դատողութիւններից պետք է յեղնի կոլխոզի կազմակերպիչը, խոշոր կոլխոզում անասնաբուծական ճյուղը կազմակերպելիս:

ԽՈՇՈՐ ՅԵՂՋՅՈՒՐԱՎՈՐ ԱՆԱՍՈՒՆԸ

Դաշտաբուծութիւնից ստացվող կոշտ կերի ոգտագործման անհրաժեշտութիւնը լուրջ կերպով դնում է մթերատու անասնապահութիւն զարգացման խնդիրը: Բանը նրանումն է, վոր հացահատիկային բույսերի աված մթերքի մոտավորապես մի քառորդ կամ մի յերրորդ մասն է շուկայում ծախվում: Մթերքի մնացած մեծ մասը մնում է վորպես «անպետք», «վոչ ծախու» մթերք: Յեթե մենք չօգտագործենք այդ մթերքը անտեսութիւն մեջ, մենք շատ անխելք վարված կլինենք: Մեր խնդիրն է չունենալ վոչ մի մնացորդ, այլ բոլորը ոգտագործել հնարավորութիւն չափ ավելի մեծ քանակութեամբ գյուղատնտեսական մթերքներ ստանալու համար: Այստեղից և սուր կերպով կծագի խոշոր կոլխոզներում դաշտաբուծութիւն հետ միասին, անասնաբուծութիւնը ևս ծավալելու անհրաժեշտութիւն հարցը: Մերենայական ուշժի անցած կամ մոտ ապագայում անցնող խոշոր կոլխոզներում անասնաբուծութիւն զարգացման հարցերը առանձնապես անհետաձգելի բնույթ են ստանում: Բանը նրանումն է, վոր մերենայական ուշժի անցնելով, շատ լծկան անասուններ ունենալու կարիք չի լինելու, իսկ այդ առաջ կերի կոշտ կերի ավելի մեծ չօգտագործվող քանակի ավելցուկ: Այստեղից ստիպող անհրաժեշտութիւն է առաջ գալիս—զարգացնել մթերատու անասնաբուծութիւնը մինչև այն չափերը, վոր կոշտ կերերը լիաջափ ոգտագործվեն:

Խոշոր կոլխոզների խնդիրն է զարգացնել խոշոր չափով և այս ճյուղը և անասունների բարձր արտադրողականութիւնն առաջ բերել: Դրա միակ ուղին է մթերատու անասնաբուծութիւն ճյուղի համայնացումը: Այդ խնդրի ամենաարագ իրագործման համար անհրաժեշտ է կոլխոզի աշխատանքի առաջին քայլերից սկսած՝ զրադվել մթերատու անասնաբուծութիւն համար կայուն բազա կազմակերպելու գործով: Չի կարելի բարձրացնել անասունների արտադրողականութիւնը միայն չոր

կալի կերով պահելով նրանց: Անհրաժեշտ է զարգացնել խոտերի, արմատապտուղների ցանքսը և կերակրելու կարգի մեջ մտնել թթված կերը—սիլոսը: Ահա թե ինչու խոշոր կոլխոզների ցանքաշրջանի մեր բերած որենակների մեջ չկար վոչ մի դեպք, վորտեղ բացակայի խոտերի ցանքսը:

Յերկրորդ խնդիրը կայանում է անասունների համար առաջացրած բակեր շինելու մեջ: Դրա համար անհրաժեշտ է նախ և առաջ ոգտագործել յեղած անհատական անասնաբակերը, յեթե նրանք կարող են ծառայել համայնացած անասնաբուծութիւն նպատակներին: Դրա հետ միասին պետք է գործնականորեն դնել խոշոր համայնացած անասնաբակերի կառուցման հարցը: Չի կարելի այդ գործում անմիջապես ուղղութիւն վերցնել իդեալական անասնաբակեր ստեղծելու: Առաջժ պետք է կառուցել այն, ինչ վոր հնարավոր է, ավելի պարզ ձևի անասնաբակեր: Ներկայումս մեր անասունը խնամքի այնպիսի բարբարոսական պայմաններումն է գտնվում, վոր պայմանների համեմատաբար չնչին բարելավմանը նա կպատասխանի իր արտադրողականութիւն բարձրացմամբ:

Անասնաբակերը անհրաժեշտ է շինել այն տեղերում, վորտեղ նախատեսված է յեղել անտեսութիւն ծավալման ընդհանուր ծրագրով: Անասնաբակերը անպատճառ գլուղում չպետք է կառուցվեն, նրանք կարող են ուղղակի դաշտում—կերերին ավելի մոտ գտնվել:

Խոշոր յեղչուբավոր անասնաբուծութիւն ուղղութիւնը կարող է յերեք տեսակի լինել. կաթնատու, մսա-կաթնատու և մսի: Այս ուղղութիւնների փոփոխումը մեր յերկրամասում շարժվում է արեւմուտքից արեւելք: Ինչպիսի ուղղութիւն վերցնելը հեշտ է վորոշել հենց տեղում, հաշվի առնելով անասնաբուծութիւն զարգացման ներկա դրութիւնը, նրա զարգացման հեռանկարները և պետութիւն պլանային հրահանգները: Ընտիր ցեղի անասունը թանգ արժեք և մեծ խմբերով նրան աւելու տեղ չկա: Պետք է սկսել նրանով, ինչ վոր ունի կոլխոզը: Միայն ընտիր ցեղի լինելը դեռ վոչինչ չի տալիս: Անհրաժեշտ են խնամքի և կերակրելու համապատասխան պայմաններ: Մեր անասունները շատ լավ հատկութիւններ ունեն և խնամքի պայմանների բարելավման արագ կերպով կպատասխանեն արտադրողականութիւնն ուժեղ բարձրացմամբ:

Ինչ վոր մենք կարող ենք ունենալ և վոր մենք պետք է կատարենք—դա լավ ցույց է ներկայումս: Այդ խնդիրը յերեք կազմակերպչների ուղղութիւնից չպիտի վրիպի և նա պետք է իրագործվի:

Անասունների քանակը կախված կլինի անտեսութիւն մեջ յեղած

կերից: Այդ պատճառով կազմակերպիչը նախ և առաջ պետք է հաշվի առնի, թե ինչքան կեր կա անասունների մեջ: Անասուններին կերով ապահովելու հաշիվները պետք է կառարկեն ձմեռվա համար—յերբ անասունները անասնաբակում են խնամվում—և ամառվա համար—յերբ անասունները արածում են:

Անասուններին հարկավոր կերի քանակը վորոշելու համար պետք է սահմանել անասուններին կերակրելու որակյան չափերը:

Այդ չափերը սահմանելու ամենապարզ միջոցը—դա դանիական կերի միավորներն են: Այդ ձևի էությունը կայանում է հետևյալում.

Բոլոր կերերը իրենց սննդարարությունը համեմատվում են մի կերի միավորի հետ, վորպիսին Դանիայում համարվում է գործնական ամենաուժեղ կերի 1 կլգրմ խառնուրդը, իսկ մեղ մոտ—1 կլգրմ վառսակը: Այստեղից ստացվել է կերի միավորների դանիական և առևտրական ցույցակը: Մեր ամենատարածված կերերի վերաբերմամբ դործադրվելով այդ ցույցակը, հետևյալը կներկայացնի.

$3\frac{1}{4}$ — $4\frac{1}{5}$ կլգրգրամ զանազան ալյուրներ և հացահատիկներ հավասար են կերի 1 միավորի:

$9\frac{1}{10}$ կլոգրամ արևածաղկի ծուսպը հավասար է 1 միավորի:

3 կլոգրամ հարթավայրի խոտը հավասար է 1 միավորի:

$2\frac{1}{2}$ կլոգրամ առվույտային խոտը հավասար է 1 միավորի:

$2\frac{1}{2}$ —3 կլոգրամ մյակինը հավասար է 1 միավորի:

4—5 կլոգրամ հարդը հավասար է 1 միավորի:

9—10 կլոգրամ կերի ճակնդեղը հավասար է 1 միավորի:

4 կլոգրամ կարտոֆիլը հավասար է 1 միավորի:

6—10 կլոգրամ զանազան սիլոսը հավասար է 1 միավորի:

10 կլոգրամ զառային արոտը հավասար է 1 միավորի:

6 կլոգրամ սերը քաշած կաթը հավասար է 1 միավորի:

Անասունների որակյան կերի չափը վորոշելիս յեկնում են հետևյալ հաշիվներից. ամեն մի 120 կլոգրամ կենդանի քաշին (ծանրություն) տրվում է ժանդակիչ կերի մի միավոր, կաթի ամեն մի $2\frac{1}{2}$ —3 կլոգրամի հանդեպ, նայած նրա խառնության և յուզոտ լինելուն, մթերային կերի 1 միավոր: Մանգալներ կովերին սնունդը ավելացվում է $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{3}$ միավորով, իսկ մեծացող անասունների աճման համար սնունդը ավելացվում է $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{3}$ միավորով:

Գիտենալով այս չափերը, դժվար չէ վորոշել պահանջվող կերի միավորների քանակը մի գլուխ անասունի համար: Որինակ, մենք ունենք 360 կլոգրամ կենդանի քաշ, որակյան 10 կլոգրամ կաթի արտադրողականությամբ: Ըստ յերեւոյթին, ապալիս կովին կպահանջվի ո-

ժանդակիչ կերի 3 միավոր և կաթի համար մթերային կեր 4 միավոր, իսկ ընդամենը կերի 7 միավոր:

Զանազան կերերի սննդարարությունը մեղ հայտնի յե վերև բերված ցուցակից, իսկ այստեղից դժվար չէ վորոշել կերի կազմը: Որինակ, մեր բերած կովի համար մենք կարող էյինք տալ՝ մյակին 5 կլոգրամ, հարթավայրի խոտ 6 կլոգրամ, կերի ճակնդեղ 10 կլոգրամ, ծուսպ $\frac{1}{2}$ կլոգրամ, ալյուր կամ թեփ (отруби) 2 կլոգրամ: Ավելի լավ արդյունքներ ստանալու համար պետք է վերցնել համակերպված նորմա, վորը բաղկացած լինի կոշտ, հյութալի և ուժեղ կերերից:

Կոշտ կերեր 6 կլոգրամից պակաս առ չի կարելի, վորովհետև ալյապես կենդանին չլցնելով ստամոքսը, իրեն քաղցած կզգա:

Գիտենալով անասունների համար կերի որակյան չափը, դժվար չէ վորոշել կերի անհրաժեշտ քանակությունը՝ թաքող ձմեռային շրջանի համար: Մեր յերկրամասի պայմաններում այդ ձմեռային շրջանի տևողությունը հավասար է մոտավորապես 180 օրվա:

Ամառը անասունը սովորաբար կանաչ արոտատեղերում է գտնվում: Այդ պատճառով արոտատեղերի վրա ամենալուրջ ուշադրություն պետք է դարձնել: Անասունը բավականաչափ կերակուր պետք է ստանա: Յեթե բնական արոտատեղերը (յայլաները) վառ են, անհրաժեշտ է ստեղծել արհեստական արոտատեղեր բազմամյա և միամյա արոտների ցանքսերով: Լավ արոտատեղեր ունենալու դեպքում լրացուցիչ կեր չի պահանջվում, բացի շատ կաթնատու անասուններից, վորոնք լրացուցիչ կերակրվում են ուժեղ կերերով:

Գիտենալով արոտատեղերի արտադրողականությունը, դժվար չէ վորոշել նրանց կերի պաշարը, վորովհետև մենք արդեն գիտենք, վոր 10 կլոգրամ կանաչ արոտը հավասար է կերի մի միավորի: Յեկնելով դրանից, դժվար չէ նաև վորոշել, թե ինչ քանակությամբ անասուն կարելի յի պահել արոտատեղերի վրա: Մոտավոր կերպով կարելի յի համարել, վոր մի գլուխ յեղջուրավոր անասունի համար պահանջվում է $\frac{1}{2}$ —1 հեկտար արոտատեղի, նայած նրա վորակին: Տնտեսության կազմակերպիչը պարտավոր է անպատճառ շագկապել կերի բալանսը և՛ ձմեռային խնամքի ժամանակ և՛ ամառային արոտատեղային խնամքի ժամանակ:

Հաշիվների արագություն համար, վորը յերբեմն պահանջվում է մոտավոր հաշիվների համար, տալիս ենք զանազան տեսակի անասունների փախադրման նորմը (չափը).

Հասակավոր ձին 1

1—3 տարեկան ձին 0,5 ($\frac{1}{2}$)

Ձիու քուռակներ	0,25 ($\frac{1}{4}$)
Կովեր, յեզեր, գոմեղներ	1
Դեռ չծնած կովեր	0,5
Հորթեր	0,125 ($\frac{1}{8}$)
Վոչխարներ ու այծեր	0,1 ($\frac{1}{10}$)
Խաչներ	0,06 ($\frac{1}{16}$)
Խոզեր ու խոզուկներ	0,25 ($\frac{1}{4}$)
Պոչի ձագեր	0,05 ($\frac{1}{20}$)

Տալիս ենք ևս մի քանի նորմատիվներ (չափավորումներ). կաթնատու կովերի ծառայութեան ժամանակաշրջանն է՝ 6—8 տարի անձնութեան (ամուրիութեան)—10 տոկոս, մահացումը—5 տոկոս: Կաթնատու հոտերի կազմը ըստ հասակային խմբերի կարող են շատ մեծ տատանումներ ունենալ: Քաղաքին մոտ տնտեսութեաններ մեջ, վորտեղ կաթը թանգ է և յերիտասարդ անասունների աճեցնելը շահավետ է, նրանք այնտեղ բոլորովին չպիտի լինեն: Իսկ այնտեղ, վորտեղ անասունը աճեցվում է ծախելու համար, յերիտասարդ անասունները, ընդհանրապես, շատ կլինեն: Ամենից հաճախ մատուցող սերունդը կաթնատու հոտերում պահում են ինքնանորոգման նպատակի համար: Այդ դեպքում հոտի կազմը մոտավորապես կլինի հետևյալը. արտադրողներ— $\frac{20}{100}$, կովեր— $\frac{60}{100}$ — $\frac{61}{100}$, յերիտասարդ սերունդը 2—3 տարեկան— $\frac{10}{100}$ — $\frac{11}{100}$, 1—2 տարեկան— $\frac{11}{100}$ — $\frac{12}{100}$, հորթեր մինչև 1 տարեկան— $\frac{12}{100}$ — $\frac{14}{100}$: Մսային անասնապահութեան դեպքում ամբողջ սերունդը աճեցվում է: Այդ պատճառով հոտի կազմը ուրիշ կլինի: Մոտավորապես նա հետևյալը կլինի. արտադրողներ— $\frac{3}{100}$, կովեր— $\frac{29}{100}$, սերունդը մինչև 1 տարեկան— $\frac{24}{100}$, մինչև 2 տար.— $\frac{22}{100}$ — $\frac{23}{100}$, մինչև 3 տարեկան— $\frac{20}{100}$ — $\frac{21}{100}$: Մսային անասունների ամուրիութեանը— $\frac{20}{100}$:

ՎՈՋԱԲԱՐԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հողային ուժեղ նեղվածութեանը, արոտատեղերի պակասը, այս ճյուղը արագ կերպով մղում է դեպի մեր յերկրամասի արեւելքը, լայն հողային տարածութեաններ ունեցող շրջանները: Բազմաճյուղանի խոշոր կոլեկտիվներում, վորտեղ տնտեսութեան հիմքն է կազմում զառարարութեանը, այդ ճյուղը չի կարող խոշոր արդյունաբերական նշանակութեանը ստանալ: Նա կարող է տեղ ունենալ միայն հատուկ մասնատանաբուծական կամ զուտ վոչխարաբուծական կոլեկտիվներում: Այդ պատճառով այս ճյուղի վրա մենք կանգ չենք առնի:

ԽՈՋԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Պոչոր արդյունաբերական խողարութեանը կարող է տեղի ունենալ այն կոլեկտիվներում, վորտեղ դրա համար ամենանպաստավոր պայմանները կան և ապահովված է խողարութեան արտադրանքի լավ օգտագումը:

Այդպիսի նպաստավոր պայմաններն են վերաբերում՝ տնտեսութեան մեջ մեծ քանակութեամբ կերի հացահատիկ, գլխավորապես գարի և յեղիպացորեն, իսկ յերաշտոտ շրջանում—սորգո ստացվելը, կաթի վերամշակումը տնտեսութեան մեջ, յուղահատ գործարանները, աղորիքները, ապա նաև արմատապտուղների և առվույտի մշակույթը կոլեկտիվաշտեղում:

Անմիտ կլինի զբաղվել այդ գործով, յեթ լավ ընտիր ցեղի խոզեր չպահել: Մեր տեղական ցեղը չափազանց քիչ շահավետ է: Մեր յերկրամասի համար լավագույն ցեղ է ճանաչված խոշոր, սպիտակ անգլիական խոզը:

Ինչպես հայտնի է, խոզերը աչքի յեն ընկնում իրենց արագ բազմացումով և շատ լավ են հատուցում իրենց կերի համար: Այդ ճյուղը կարող է շատ բարձր-յեկամավոր ճյուղ լինել:

Գործի հաջողութեան համար անհրաժեշտ է ապահովել խոզերին լավ սնունդ և տալ նրանց լավ շնք: Պոչոր կոլեկտիվ այդ գործում չի կարող «տնայնագործութեամբ» զբաղվել: Յեթն սկսվում է այդ գործը նպաստավոր պայմաններում, ապա հարկավոր է կազմակերպել այն խոշոր չափերով և վարել կատարելագործված ձևով: Այս գործում վճռական նշանակութեանը կունենա տնտեսութեան մեջ խողարութեան համար կերի բազա ստեղծելը: Մեր պայմաններում խոզերի ամառվան խնամքի համար այդպիսի բազա կարող է հանդիսանալ առվույտը: Արոտատեղերում պահելը շատ եժանացնում է խոզերի խնամքը: Առվույտի արոտատեղերում, շնորհիվ նրա բարձր սննդաբարութեան, խոզերը ստանում են համարյա այն բոլորը, ինչ վոր նրանց անհրաժեշտ է: Լրացուցիչ հացահատիկային կեր կամ բոլորովին չի պահանջվում, կամ տրվում է շատ քիչ, գլխավորապես հղի խոզերին և կերակրող մայր խոզերին:

Այդպիսի լրացուցիչ կեր, նայած խոզի ծանրութեան, սովորաբար բավական է $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$ կիլոգր.: Պոչի ձագերը նույնպես շատ լավ աճում են առվույտային արոտատեղերում: Կյանքի բնական ձևը շատ լավ է ազդում կենդանիների առողջութեան վրա և բարձրացնում է նրանց արագ աճման և գերանալու ընդունակութեանը: Բացի դրանից, առվույ-

ալ կերակրելու համար կարող է ոգտագործվել վոչ միայն կանաչ դրուժյամբ: Կորկոտի ձևով առվույտի մատղաշ արոտից մթերված առվալտի խոտը լավագույն կեր է հանդիսանում խոզերի համար նաև ձմեռը: Առվույտի կորկոտը կարելի յե տալ խոզերին ուղղաճի չափ: Լավ է նրան միացնել նաև $\frac{1}{2}$ —1 կիլոգրամ ուժեղ կեր: Շատ լավ կեր են ձմեռ ժամանակ խոզերի համար և նրանց գերացնելու համար նաև արմատապտուղները և թփուռային պտուղները: Առվույտի և արմատապտուղների մշակույթը կարող է շատ կրճատել հացահատիկային կերի ծախսը խոզերի համար: Ընտիր ցեղի խոզերին տրվելիք արմատապտուղների որական չափը կարելի յե հասցնել միջին հաշվով մինչև 6 կիլոգրամի: Այդ դեպքում նայած խոզերի ծանրության, տրվող հացահատիկային կերի քանակը կարող է իջեցվել մինչև 1 կիլոգրամ մեկ գլուխ անասունին: Ահա թե ինչպիսի ուղիներով կարելի յե ուժեղ չափով բարելավել և եփանացնել խոզերի խնամքը:

Յեթե տնտեսության մեջ կա յուրագործական-պանրագործական գործարան, լավ է խոզերին կերակրել շիջուկով: 12 կիլոգրամ շիջուկը փոխարինում է 1 կիլոգրամ հացահատիկային կերին: Խոզաբուծությունը ճիշտ վարելու դեպքում պետք է առանձին ուղադրություն դարձնել խոզի ձագերի աճման վրա:

Մինչև 4 շաբաթ խոզի ձագերին կարելի յե վոչինչ չտալ, յեթե մայրը լավ է կերակրում: Այդ հասակից պետք է սկսել քիչ-քիչ կերակրել ուժեղ կերերով: Ավելի լավ է այդ կերը տալ կաթի հետ խառն: Տրվող սնունդի չափը պետք է հետզհետե ավելացնել—սկսած մոտավորապես $\frac{1}{5}$ կիլոգրամից մինչև $\frac{1}{2}$ կիլոգրամ, նայած ստացվող կաթի քանակության: Կաթը նույնպես կարելի յե հետզհետե ավելացնել $\frac{1}{2}$ -ից մինչև $1\frac{1}{2}$ կիլոգրամ: 8 շաբաթվա հասակում խոզի ձագերը մորից կտրվում են, իսկ 10 շաբաթվա հասակում նրանց անց են կացնում սովորական սնունդին:

Խոզերի կերակրելը կարող է նպատակ ունենալ ճարպ և միս ստանալու: Մեր ներքին շուկան ավելի շատ պահանջում է ճարպոտ խոզի միս, իսկ արտասահմանյանը—քիչ ճարպոտ խոզի միս: Խոզերը ճարպի համար կերակրվել սկսվում են 12 ամսական հասակից, իսկ մսի համար 6—7 ամսվա հասակից, ծանրությամբ 160—180 գրվանքա:

Ամենալավ ճարպն է ստացվում, յերբ խոզերը կերակրվում են գարիով, ցորենով, հաճարով, սերը հանած կաթով, շիջուկով: Յեզիպտացորենը վատ ճարպ է տալիս: Յեզիպտացորենի այդ վնասակար ազդեցությունը պակասացնելու համար նրան տալիս են կերակրման առա-

ջին կիսում, իսկ յերկրորդ կեսից յեզիպտացորենը գարիով են փոխարինում:

Մսի համար կերակրելն ավելի շահավետ է, վորովհետև նա կատարվում է այնպիսի հասակում, յերբ կերած սննդի ամեն մի ֆունտից ստացվում է մսի ամենախոշոր աճումը և համեմատաբար ավելի քիչ ճարպ: Վորքան վոր խոզն ավելի հասակավոր է, նա այնքան շատ կեր է պահանջում իր ծանրության մի ֆունտի աճման համար:

Դանիական նորմաների*) համաձայն խոզերի կերակրման (մսի կամ յուղի) համար բավական է մի գլխին որական հետևյալ չափով կերը, նայած խոզի ծանրության:

Դանիական նորմաները խոզերի համար

Խոզերի ծանրությունը կիլոգրամներով	Կերի միավորների քանակը կամ կիլոգրամները
10	0,6
10—14	0,7
14—18	0,8
18—22	1,0
22—26	1,2
26—32	1,4
32—38	1,6
38—46	1,8
46—56	2,2

Դոյություն ունի խոզերի կերի չափը վորոշելու ավելի ևս պարզ ձև: Սովորաբար կալծում են, վոր ամեն մի 25 կիլոգրամ ծանրության զիմաց հարկավոր է կերի մեկ միավոր: Հետևաբար, որինակ, 60 կիլոգրամ ծանրություն ունեցող խոզի համար հարկավոր է տալ 2,4 միավոր կեր:

Յեղնելով այս տվյալներից, դժվար չէ կերակրվող խոզերի համար կերի ռացիոն կազմելը: Դանիական նորմաներով ոգտվելու ձեռք մենք ցույց ենք տվել խոշոր յեղջուրավոր անասնապահության կազմակերպումը քննելիս:

Խոզերին կերակրելիս լավագույն արդյունքներն են ստացվում, յերբ որական նրանց տրվող սնունդի մեջ $\frac{1}{2}$ -ից վոչ պակասը հացահատիկային կեր է, մոտավորապես $\frac{1}{4}$ արմատապտուղներ են և $\frac{1}{4}$ կաթի մնացորդներ (սերը հանած կաթը, շիջուկ):

Մսի համար կերակրելը տևում է 3 ամսից վոչ ավելի և անպատ-

*) Յուրմալիատի տվյալների համաձայն:

127-87

Հ. А. МЯСНИКОВ
1940

ճառ վերջանում է 9—10 ամսվա մեջ: Հասակավոր խոզերի ավելի յերկարատև կերակրելն ավելի շատ ճարպ է տալիս և քիչ միս:

Յնելով այս տվյալներին, դժվար է հաշվել խոզաբուծության համար պահանջվող կերի քանակը: Մի անգամ ևս կազմակերպչներին ուշադրություն ենք դարձնում խոզերի արածացման համար առվույտանոցներ կազմակերպելու անհրաժեշտությունը:

Տալիս ենք ևս մի քանի խոզաբուծության համար անհրաժեշտ ցուցմունքներ. ընտիր ցեղի խոզերի ծառայության ժամանակամիջոց պետք է ընդունել 3—4 տարի, ունենալ մի այլ խոզ ձեռնալին սաղմնավորում գործադրելիս 20—25 եգերի հանդեպ, աղատ սաղմնավորում գործադրելիս 10 եգերի հանդեպ: Խոզը տարեկան յերկու անգամ է ծնում (գարնանն ու աշնանը): Միջին հաշվով մի խոզից տարեկան պետք է 15 ձագ հաշվել:

ԹՈՂՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Մեր յերկրամասի համեմատաբար մեղմ կլիման նպաստում է այդ ճյուղի զարգացման: Մեր յերկրամասի մեծ մասում հացահատիկային տնտեսության գերակշռությունը ապահովում է այդ ճյուղի հաջող ծավալումը: Ծնորհիվ թռչնաբուծության բազմացման ընդունակությունների հազվագյուտ արագություն, այդ ճյուղը կարճ ժամանակամիջոցում կարող է զարգացվել խոշոր չափերով: Թռչնաբուծությունը վարելու սովորական մեթոդները, վոր գործադրվում են գյուղացիական տնտեսության մեջ, պետք է մի կողմ շարժվեն: Ծուռներ պետք է դուրս բերվեն միմիայն ինկուբատորների (ձտեր դուրս բերելու հատուկ մեքենաներ) միջոցով: Միայն այդ պայմանով հնարավոր կդառնա այդ ճյուղը խոտո չափով զարգացնել յեւ ստանալ միահասակ հսեի մեծ խմբեր:

Թռչնաբուծությունը քարձր յեկամտով ճյուղ դարձնել մեր տեղական ցեղերով անհնարին է, վորովհետեւ նրանք քիչ են արտադրում: Անհրաժեշտ է անպատճառ մտցնել արտասահմանյան քարձր յեկամտավոր ցեղեր:

Թռչնաբուծությունը կարող է տարվել հետևյալ ուղղություններով. ձվի համար, մսի և ձվի համար—ծախելով ձվերը և ձտերը և միայն մսի համար, աճեցնելով ձտերին և հետագայում կերակրելով թռչուններին գիրացնելու նպատակով: Ներկայումս ամենայեկամտավորն է համարվում ձվի ուղղությունը: Այդպիսի տնտեսության մասյին ոպե-

րացիաները կայանում են միայն յերիտասարդ աքլորների և անշահավետ ճանաչված հավերի ծախելու մեջ:

Մեր յերկրամասի համար ամենալավ ցեղերն են ճանաչված՝ Լեգգորնը և Ռոդ Այլանդը: Առաջինը ավելի հարմար է յերկրամասի հարավային շրջանների համար, իսկ յերկրորդը—հյուսիսայինների համար, վորպես ցրտից ավելի քիչ ազդվող:

Թռչունների ամառվա խնամքը եժանացնելու նպատակով, նրանց համար, ինչպես և խոզերի համար, անհրաժեշտ է կանանչ արոտատեղեր կազմակերպել: Առվույտանոցները այդ դեպքում ևս անփոխարինելի կլինեն:

Ամառվա լավ արոտատեղեր լինելու դեպքում հացահատիկային կերի ծախսը հավերի համար կլինի հետևյալը. — ձվի ուղղության համար—25 կիլոգրամ, ձվի և մսի ուղղության համար—32 կիլոգրամ:

Ինկուբատորիաների համար լավ շենք պատրաստելը և հավերի համար լույս, տաքացրած շենք ունենալը անհրաժեշտ է:

Հավի ծառայության ժամանակամիջոցը սովորաբար համարվում է 2 տարի, հետևաբար ամեն տարի տնտեսության մեջ 50 տոկոսով յերիտասարդ հավեր կլինեն:

Մի աքլորին գալիս է 10—20 հավ:

ԱՆԱՍՆԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՅԵԿԱՄՏԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

Անասնապահությունից և նրա դանազան տեսակներից ստացվող ընդհանուր մուտքը կազմվում է ամբողջ արտադրանքի (կաթի, կաշվի, անշահավետ ճանաչված անասունների և այլն սերնդի աճումից ու ծախվելու հասակավոր անասուններից) արժեքից: Այդ ճյուղի և նրա մասնաճյուղերի ծախսերը գումարվում են կերի, անասունների տակ փոխուհյուրի, լծկանների աշխատանքի, բուժման միջոցների արժեքներից, ամեն տարվա վճարումներից, նորոգումներից, ապահովագրությունից, ինվենտարից, շինություններից և տնտեսության ընդհանուր ծախսերի այն մասից, վորը ընկնում է անասնապահական ճյուղի վրա:

ՀԱՏՈՒԿ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՆԵՐ

Արդյունաբերական այգեգործության և բանջարաբուծության կազմակերպման գործը ամենասերտ կերպով կապված է ներքին շուկայի պահանջների և գտնան հորդացած ջրերով վորոգվող կամ արհեստական վորոգման մատչելի բանջարանոցային հողերի ներկայության հետ:

Սպառման խոշոր շուկաներից հեռու ընկած վայրերում նույնիսկ վերոհիշյալ պայմաններով բանջարաբուծութիւնը անհնար է դարգացնել, ինքն վերամշակող կոնսերվային գործարաններ չկազմակերպվին:

Այգեգործութեան համար հիմնական ծախսումները պրոֆ. Կոնյուկովի տվյալների համաձայն, միջին հաշվով հավասար են 446 ռ. մեկ հեկտարին: Դրանից տունկի նյութի վրա ընկնում է 111 ռ., լծկան ուշժի վրա—20 ռ., աշխատանքային ծախսումների վրա—217 ռ. շենքերի և ինվենտարի ամորտիզացիայի և վերանորոգման վրա—93 ռ. և դանազան նյութերի վրա—25 ռ.:

Այգայիսով այգեգործութիւնը, ինքն աշխատանքի համար ծախսերը չհաշվենք, ափսոսի ճյուղ է, վորը խոշոր փողային ներդրումներ չի պահանջում, սակայն յեկամուտ ստանալը շատ հեռացված է ըստ ժամանակի և սկսվում է 7-րդ տարուց վոչ առաջ:

1 հեկտար խաղողի այգի տնկելու արժողութիւնը կարող է տատանվել 300-ից մինչև 500 ռուբլի:

Մեկ հեկտարի ծախսերը բանջարաբուծութեան մեջ, Յերկրային Պտղաբանջարեղենային միութեան տվյալների համաձայն, կազմում են՝ ջրվող բանջարանոցների համար վոռողման սարքավորումը—190 ռուբ., ջերմանոցների սարքավորումը—132 ռ., տեխնիկական ինվենտարը—58 ռուբ., կենդանի ինվենտարն ու տրանսպորտը—130 ռուբ., իսկ ընդամենը արտադրութեան միջոցների համար ծախսումները կազմում են 510 ռուբ.: Զվոռողվող բանջարանոցներ. տեխնիկական ինվենտարը—58 ռ., կենդանի ինվենտար—60 ռ., տրանսպորտ—70 ռ., իսկ ընդամենը—188 ռ.:

Այս ճյուղերի արդյունքները հաշվի յեն առնվում այնպես, ինչպես և ուրիշ ճյուղերում, միայն այն տարբերութեամբ, վոր այստեղ բաղմամբա տունկերը համարվում են վորպես հիմնական կապիտալ և այդ պատճառով նրանց վրա ամորտիզացիա յե համարվում:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՄՇԱԿՄԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Յեթն մանր տնտեսութեան մեջ վերամշակող ձեռնարկները բոլորովին չեն կարող տեղ ունենալ, ապա խոշորի մեջ, ընդհակառակը, նրանք բացառիկ կարևոր նշանակութիւն են ստանում:

Խոշոր կոլխոզը գյուղատնտեսական մթերքների մեծ խմբեր արտադրելով, բնական է, վոր պետք է դնի դրանց վերամշակման հարցը:

Գյուղատնտեսական մթերքների վերամշակման կազմակերպման գործը կոլխոզում կարող է տալ նրան հետևյալ ոգուտը. կարող է գ.—տ. արտադրանքի արժեքը բարձրացնել, տնտեսութեան մեջ թողնել արտադրութեան ֆնացորդները նրանց նորից արտադրութեան մեջ ոգտագործելու համար և իր անդամների ավելորդ աշխատող ձեռները զբաղեցնել: Նայած տնտեսութեան ուղղութեան և նրա մեջ ստացվող ավելցուկ արտադրանքին, խոշոր կոլխոզում կարող են կազմակերպվել աղորիքներ, յուղագործարաններ, կարագի և պանրի, կոնսերվի գործարաններ, պլատունների չորանոցներ և այլն: Խոշոր կոլխոզի վերամշակող ձեռնարկները կարող են վոչ միայն իրենց մթերքը մշակել, այլ նաև շրջապատող կոլխոզներին: Այդ պատճառով, այդ ձեռնարկների չափերը նախադժեշտ անհրաժեշտ է յեխնել արտադրանքի այն քանակից, վոր կարող է գալ այդ գործարանը, նրան շրջապատող և դեպի նրան ձգտող շրջանից:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԵՆՔԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Խոշոր կոլխոզում պարտադիր չէ ինտեգրալ (միասնական) պլաններ ունենալ: Գյուղատնտեսական նշանակութիւն ունեցող շենքերի մի կենտրոնում հավաքել վոչ միայն վորեն է յեկան ոգուտ չի տալիս, այլ ընդհակառակը, այդ կենտրոնացումը կարող է ուղղակի ֆնասակար լինել: Ամեն մի անասնապահական ճյուղը, յեթն նա դարգանում է խոշոր չափերով, ապա նա պահանջում է, վոր վորոշ չափով անջատված դրութեան մեջ գտնվի և շենքերի մոտ ունենա մեծ տարածութիւններ, արածացնելու տեղ կազմակերպելու համար: Սա հավասար չափով վերաբերում է և խոշոր յեղյուրավոր անասուններին և թռչուններին և խոզերին: Նույնը վերաբերում է և այգիներին ու բանջարանոցներին: Նրանք, իրենց մեծութեան պատճառով, պետք է դուրս բերվեն բնակավայրից և նրանց մոտ պետք է անմիջապես կառուցել այդ ճյուղերը սպասարկող շենքերը: Մի խոսքով, խոշոր կոլխոզում վոչ միայն թուլաբարի յե, այլ և ուղղակի անհրաժեշտ է պլանների ուժեղ դիֆերենցիալի (կտոր-կտոր բաժանումը), ըստ վորում բնակարանային և դանազան տնտեսական շենքերը իրար հետ այն առտիճան կապված չալտի լինեն, ինչպես այդ տեղի ունի մանր անհատական տնտեսութեան մեջ: Խոշոր կոլխոզը վորոշ չափով հիշեցնելու յե քաղաքը, վորտեղ բանվորները իրենց գործարաններից բալական մեծ հեռավորութեան վրա յեն ապրում և ամեն որ գնում են իրենց գործարաններն ու ֆարրիկաներն աշխատանքի:

Խոշոր կոլխոզները, վորպես կանոն, պիտի ունենան նաև խոշոր շներքեր: Խոշորութեան այդ պահանջը սովորաբար պահանջուի նաև ավելի հիմնական կառուցումներ: Սակայն, առաջին շրջանում վոչ բոլոր կոլխոզները իրենց ֆինանսական դրութեամբ հնարավորութիւն կունենան կառուցել այդպիսի հիմնական և թանգարժեք շներքեր: Առաջին շրջանում հարկավոր չի ընկնել այդպիսի թանգարժեք շներքերի հետեւից: Շներքերն ինքն ըստ ինքեան մի ծանր բեռ են տնտեսութեան համար, վորոհետև վոչ մի յեկամուտ չեն տալիս: Յեթե կոլխոզն իր արտադրական գործունեութեան սկսի թանգարժեք հիմնական կառուցումներից, դա ճիշտ ճանապարհը կլինի դեպի նրա քայքայումը:

Առաջին նվազ կարելի յի սահմանափակվել ավելի թիթև շներքերով և հետագայում կոլխոզում հետզհետե կուտակուեցնել կազմելով, անցնել ավելի լավ և ավելի թանգարժեք շներքեր:

Շներքերի հաշիվը կարելի յի սկսել այն ժամանակ, յերբ կազմակերպիչին հայտնի յեն մի շարք տվյալներ. ուտելու, կերի և սերմացուի համար կոլխոզում մնացող հացահատիկի քանակը, դանադան անասունների հոտերի կազմն ու քանակը և այլն:

Կառուցումների հաշիվը կազմելիս կարելի յի ոգտովի հետեւյալ տվյալներով:—

Ախոռներ.—Ամեն մի ձիուն պետք է ընկնի 9—10 քառ. մետր տարածութեան, մսուրի յերկարութեանը պետք է լինի $2\frac{1}{2}$ մետր, լայնութեանը $1\frac{1}{4}$ մետր: Մի շարքանոց ախոռների միջանցքի լայնութեանը պետք է լինի $1\frac{1}{2}$ մետր, 2 շարքանոցներում—2 մետր: Տարածութեան ծավալը մի ձիուն պետք է լինի 30—35 խորանարդ մետր:

Անասնաբակեր.—Մի գլխին պահանջվում է 5 քառ. մետր հատակ, մսուրի յերկարութեանը 1,8 մետր և լայնութեանը— $1\frac{1}{4}$ մետր: Աղբահան միջանցքը անասուններն յերկու շարք տեղավորվելու դեպքում— $1\frac{1}{2}$ մետր, կերի միջանցքը— $1—1\frac{1}{4}$ մետր:

Մի գլխին պահանջվում է 15—20 խոր. մետր ներքին ծավալ:

Մի հորթի համար անհրաժեշտ է $1\frac{1}{2}—1\frac{3}{4}$ քառ. մետր հատակ:

Վոչխարի ախոռներ.—Մի գլխին պահանջվում է 1 քառ. մետր:

Խոզաբույներ.—Միջին հաշիվով մի գլխին հարկավոր է 6 քառ. մետր հատակ: Մսուրը հասկավոր խողի համար մոտ—2 քառ. մետր, ձագ ունեցող մայր խողի համար—3 քառ. մետր, նույնչափ տարածութեան է հարկավոր 2 մսի կամ յուղի համար կերակրվող խողերի համար, 3—4 մեկ տարեկան խողեկների համար և 6—7 քառ. մետր կես տարեկանների համար: Խոզաբույնի բարձրութեանը պետք է լինի $2—2\frac{1}{4}$ մետր:

Թռչնաբույներ. Ամենալավ չափն է $1\frac{1}{3}—1\frac{1}{2}$ քառ. մետր մի հավին և 1 քառ. մետր ամեն մի սագին կամ հնդկահավին: Թռչնաբույնի բարձրութեանը պետք է լինի $1\frac{3}{4}—2$ մետր:

Շեմաքաններ.—Մեկ ցնտներին մեկ խորանարդ մետր, Լցված հացահատիկի բարձրութեանը մինչև 4 մետր, հատակի վրա 80—90 ցնտների ճնշումով:

Ինվենսարի պահեստների շենքեր. (տրանսներ).—Սրանց չափը կարելի յի հաշիվել հետեւյալ տվյալներից. մեկ և բազմախոփանի գութանները բռնում են 1—2 քառ. մետր, հնձող մեքենաները—4—5 քառ. մետր, տրակտորները 5—6 քառ. մետր:

Շներքերի արժեքը կարող է շատ տատանվել, նայած շինանյութին, վորից նրանք կառուցվում են և կառուցման ձևին: Որինակ, կոլխոզիկների մասնակի կամ լիակատար մասնակցութեանը շինարարական աշխատանքներին կարող է շատ ուժեղ չափով եժանացնել շինարարութեանը:

Կառուցումների արժեքի վերաբերյալ անհրաժեշտ է ոգտովի տեղական վործառութեան տվյալներով և շրջանային շինարարական գրասենյակի տեղեկութեաններով:

ԱՂԻՍՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Աշխատանքի ճշգրիտ կազմակերպումը խոշոր կոլխոզում, վորտեղ մեծ քանակութեամբ մարդիկ պիտի կենտրոնացվեն, կոլխոզի արտադրական գործունեութեան հաջող ծավալման վճռական պայմանն է հանդիսանում: Կազմակերպիչի հիմնական խնդիրը կայանում է նրանում, վոր գտնի աշխատանքի կազմակերպման այնպիսի ձևերն ու մեթոդները, վորոնք ապահովում են ամենաբարձր արտադրողականութեանը և վորակը: Անհրաժեշտ է ձգտել հնարավորութեան չափ ավելի լիակատար ոգտագործելու կոլխոզիկների աշխատանքը:

ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ՆՈՐՄԱՆԵՐԸ (ԶԱՓԵՐԸ)

Ամեն մի աշխատավորի աշխատանքի արտադրողականութեանը կարող է կարգավորվել կոլխոզի յուրաքանչյուր անդամի համար պարտադիր արտադրանքի նորմաներով: Այդ նորմաների թերակատարումը համապատասխան չափով պետք է պակասեցնի աշխատավարձը և, ընդհակառակը, նորմաների գերակատարումը պահպանելով աշխատանքի

վորակը, պետք է ուղեկցվի աշխատավարձի բարձրացումով: Այդպիսի սխտեմը ամուր հիմք է տալիս կոլխոզներում աշխատանքի արտադրողականությունը բարձրացնելու համար:

Այդ պատճառով ամեն մի կոլխոզ բնական պայմաններին և արտադրության միջոցներին համապատասխան զանազան տեսակի աշխատանքների համար արտադրական նորմաներ պիտի մշակի: Արտադրանքի որինակելի նորմաները տրվում են կոլխոզների համար ներքին կարգապահության կանոնների մեջ:

ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Ձի կարելի ներկա մոմենտում բոլոր տեսակի աշխատանքների համար բոլորովին միատեսակ աշխատավարձ նշանակել: Որինակ, չի կարելի թեթև և ծանր աշխատանքների համար, կվալիֆիկացիա (վորակյալ աշխատանք) պահանջող և այդպիսին չպահանջող աշխատանքների համար միևնույն աշխատավարձը նշանակել: Աշխատավարձի հավասարեցման սխտեմի ժամանակ բոլորը կձգտեն դեպի ավելի թեթև և հեշտ աշխատանքները:

Աշխատանքի արտադրողականությունը և վորակը բարձրացնելու համար բոլորովին անհրաժեշտ է աշխատանքների զնահատում սահմանել, կազմելով մի վորոշ շարքավոր ցանց և զանազան աշխատանքների գընահատմանը տալով դրամական արտահայտություն:

Դյուղատնտեսական խոշոր արտադրությունը իր բարձր տեխնիկայով, դարգացած ճյուղերով և արտադրության բարձրությամբ, պահանջում է աշխատանքի խոշոր բաժանում կոլխոզի անդամների միջև, այդ աշխատանքի մասնագիտականացում և բաղմաթիվ դեպքերում նրա կատարողների վորակավորում:

Այդ պատճառով բոլորովին անհրաժեշտ է գնտհատական ցանց սահմանել զանազան աշխատանքների համար տարբեր աշխատավարձով:

Կոլխոզներից շատերը բավական են համարում 3 կարգանի ցանց ունենալ աշխատանքների հասարակ բաժանումով՝ ծանր, միջին և թեթև, ըստ վորում այդ աշխատանքների վարձատրության տարբերությունը աննշան է: Այդպիսի պարզեցրած ցանցը չի ընդգրկում մի շարք բավական մեծ վորակավորում պահանջող աշխատանքներ, իսկ աշխատավարձի տարբերությունն փոքր լինելը վոչ մի աղակ չի տալիս կոլխոզի անդամներին իրենց աշխատանքի վորակը բարձրացնելու համար:

Սովխոզներում ընդունված է 9 կարգանի ցանցը, ըստ վորի աշխատավարձի տարբերությունը սահմանվում է ինչպես 1 $\frac{3}{4}$:

Խոշոր կոլխոզներում միևնույն տեղություն աշխատանքային ուղի վարձատրության տատանումը պետք է թույլ տալ, զոնե ինչպես 1:3:

Ցիլնելով դրանից և ամենահեշտ աշխատանքների վրա բանվորական ուղի աշխատավարձը վորպես միավոր ընդունելով, կարելի չե ուրիշ աշխատանքների ուղիվարձը, ըստ նրանց ծանրություն և վորակյալ աշխատանքի պահանջի, արտահայտել հետևյալ յոթկարգանի ցանցով՝

1	կարգ—	աշխատանքային ուղի վարձն	ընդունվում է	վորպես—	1.
2	» —	»	»	»	— 1 $\frac{1}{4}$
3	» —	»	»	»	— 2 $\frac{1}{2}$
4	» —	»	»	»	— 3 $\frac{1}{4}$
5	» —	»	»	»	— 2
6	» —	»	»	»	— 2 $\frac{1}{2}$
7	» —	»	»	»	— 3

ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՇԽԱՏՈՂ ՈՒՅԺԵՐԻ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ՊԱՀԱՆՋԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

Աշխատող ուժերի քանակը կոլխոզում վորոշելը շատ հասարակ է: Այդ քանակը վորոշվում է կոլխոզի աշխատունակ անդամների քանակով: Աշխատանքի անընդունակ են համարվում միայն 14 տարեկանից պակաս յերիխաները և 50—55 տարեկանից մեծ ձերուները: Քանի դեռ տնային կենցաղը և հասարակական սնունդը անկազմակերպ է, աշխատող ձեռները մինչև 25 տոկոսը անհրաժեշտ է զեղջել, վորովհետև նրանք, իրենց տնային տնտեսությունը և կենցաղային պահանջները սպասարկելով, արտադրական նպատակների համար չպիտի ոգտագործվեն:

Աշխատանքի պահանջը ամեն տարի հաշվի չե առնվում ըստ արտադրական ծրագրերի, կոլխոզում սահմանված արտադրանքի նորմաների հիման վրա: Պահանջվող աշխատող ուժի այդպիսի հաշվառը կատարվում է տնտեսության ճյուղերով և ժամանակաշրջաններով— զարնանային, ցել բարձրացնելու, հավաքման շրջանի և աշնանային: Ավելի ևս լավ է պահանջվող աշխատող ուժերի հաշվառը կատարել ամեն ամսվա համար: Դա հնարավորություն կտա ավելի ճիշտ կարգավորելու աշխատանքի բաժանումը տարվա ընթացքում:

Յեթե կոլխոզը բաղկացած է մի քանի բաժանմունքներինց (эконом-
ическая—ագարակներից), ապա աշխատանքի պահանջի հաշվառքը պետք է
կատարվի ամեն մի բաժանմունքի համար: Այդպիսի հաշվառքի հիման
վրա աշխատանքների ամենալաված ժամանակամիջոցին այն բաժան-
մունքներին, վորտեղ աշխատող ուժերը պահպանում են, կարելի չի ոգ-
նություն կազմակերպել ի հաշիվ այն բաժանմունքների, վորտեղ աշ-
խատողներին ավելցուկ կա:

Ամեն մի մասնաճյուղում և բաժանմունքում բոլոր աշխատանք-
ները պետք է բաժանել մշտական (ամբողջ տարվա ընթացքում), սե-
զոնային և ժամանակավոր աշխատանքներին: Այդպիսի խմբավորում
կատարելն անհրաժեշտ է, վորպեսզի հնարավոր լինի վորոշ կարգի աշ-
խատողներին կցել մշտական կամ սեզոնային աշխատանքներին:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ ԿՈԼԽՈԶԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ

Պահանջվող աշխատանքը կոլխոզի անդամների մեջ բաժանելիս
կարելի չի կանգնել լիակատար հավասարեցման ուղիի վրա: Այդ դեպ-
քում աշխատանք-որերով համարված պահանջվող ամբողջ աշխատան-
քը հարկավոր կլինեն հավասարապես բաժանել կոլխոզի բոլոր ան-
դամներին մեջ: Անել այդ և գործնականապես իրագործել մեծ դժվա-
րություն չի պատճառի: Սակայն աշխատանքի այդպիսի հավասարե-
ցուցիչ բաժանումը վորակյալ աշխատողների պահպանության պայման-
ներում, նախ՝ միշտ իրագործել չի կարելի և յիկրորդ՝ այդ դեպքում
պետք կլինեն հրաժարվել չափազանց կարևոր սկզբունքից—աշխատան-
քի մասնագիտականացումից: Մինչդեռ լավ զարգացած մասնաճյուղե-
րով և բարձր տեխնիկայով գյուղատնտեսական խոշոր արտադրության
մեջ նպաստավոր պայմաններ են ստեղծվում այդ սկզբունքի գործադր-
ման համար: Այդ պատճառով խոշոր կոլխոզում աշխատանքի մասնա-
գիտականացումը պետք է գործադրվի ըստ հնարավորության լիակա-
տար չափերով: Մշտական սպասարկում և վորոշ գիտություններ պա-
հանջող մասնաճյուղերը, նույնպես և այն աշխատանքները, վորտեղ
վորոշ վորակավորում է անհրաժեշտ, պետք է կցվեն վորոշ աշխատող-
ներին: Նույնը պետք է անել նաև այն աշխատանքների վերաբեր-
մամբ, վորոնք առանձին բարդություն չեն պարունակում, սակայն
տարվում են ամբողջ տարվա ընթացքում, ինչպես որինակ պտ-
հակությունը:

Աշխատանքի նման բաժանումն անդամների մեջ բաժանմունքներ
չունեցող կոլխոզներում մեծ դժվարությունների չի հանդիպում: Այն-
քառ և այդ գործը մի քանի բաժանմունքների ունեցող խոշոր կոլ-
խոզներում:

Այդ դեպքում անհրաժեշտ է լինում, արտադրական ծրագրի հա-
մաձայն, բանվորական ուժի բաժանել բաժանմունքների, մասնաճյու-
ղերի և ձեռնարկների միջև: Ամեն մի բաժանմունքին հարկավոր և կցել
այդ բաժանմունքի սահմաններում և կամ նրան մոտիկ ապրող կոլխո-
զի անդամներից: Այս հանգամանքը անհրաժեշտ է հաշվի առնել դեռ
կոլխոզի հողաշինարարության ժամանակ: Կոլխոզի անդամներին նոր
բնակավայրեր տեղափոխելուց անհրաժեշտ է խուսափել և այդ միջո-
ցին պետք է դիմել միայն ծայրահեղ դեպքում: Յեթե բաժանմունքում
գյուղատնտեսության մի քանի մասնաճյուղեր կան, ապա աշխատող
ուժերի բաժանումը կատարվում է մասնաճյուղերի և ձեռնարկների
միջև ամեն մի բաժանմունքի սահմաններում:

Բանվորական ուժը կազմակերպվում և արտադրական բրիգադներ
բում: Այդ բրիգադների կազմը բնորոշվում է կատարվելիք աշխատանք-
ների բնույթով և պայմաններով:

Այսպես, բրիգադները կարող են լինել տրակտորային, պրոպաշ-
նիների խնամող բրիգադներ, արտերի հավաքման բրիգադներ, բերքը
կաշվելու, բանջարանոցներում, այգիներում աշխատելու, անասուննե-
րին խնամող, կովերին կթող և այլն բրիգադներ:

Կոլխոզի տերրիտորիան հարյուր հեկտարանոց քառակուսիների բա-
ժանված լինելով, աշխատանքի բաժանումը բրիգադների միջև և այդ
աշխատանքների հաշվառքը չափազանց հեշտանում է: Խոշոր կոլխոզնե-
րը սովորաբար ամեն մի 25-50 տան ունենում են մի լիազոր, վորը
կապ է պահպանում կոլխոզի վարչության կամ, յեթե կոլխոզը մի քա-
նի ագարակներ ունի, բաժանմունքի վարիչի հետ: Նույն լիազորը մար-
դիկ և նշանակում բրիգադների մեջ:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆԱԾԿԱՌՔԸ

Աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման հիմք պետք է դնել աշխա-
տանքի և աշխատողների ճիշտ հաշվառքը: Բոլոր աշխատանքները կոլ-
խոզներում պետք է կատարվեն ամենօրյա նարյադների հիման վրա:
Մասնաճյուղերի վարիչները կամ բրիգադիւրները պարտավոր են ստու-
գել աշխատանքը և վարել աշխատանքների հաշվետետը (табель): Այդ
հաշվետետի հիման վրա կոլխոզի հաշվապահությունը վարում է կոլ-

խողի աշխատանքների ընդհանուր գերքը և յուրաքանչյուր աշխատավորի աշխատանքի հաշվառքը:

Այդ գրութիւնների հիման վրա հաշվապահութիւնը հետագայում կ'ուխողի անդամների աշխատանքի վարձն և հաշվում և վճարում:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՎԱՐՁԸ

Կուխողի անդամների աշխատանքը վարձատրվում է կուխողի սպասարանի և կուտակման ֆոնդի այն մասից, վորը հատկացված է կուխողի անդամների աշխատանքի վարձի համար (տես տնտեսութեան արդիւնքների վորոշման գլուխը):

Յեթե կուխողում կարգային ցանց կա, ապա աշխատանքի վարձը չափելու վորպես միավոր ընդունվում է առաջին կարգի մի որվա աշխատավարձը: Յանցով նախատեսված բոլոր աշխատանքները կուխողում ընդունված հարաբերականի համաձայն վերածվում են առաջին կարգի աշխատանքային որերի: Ամբողջ աշխատանքային յեկամուտը հաշվի առնված առաջին կարգի աշխատանքային որերին բաժանելով, վորոշվում է առաջին կարգի աշխատանքային որվա աշխատավարձը անցած գլուղատնտեսական տարվա համար: Գիտենալով մի որվա աշխատավարձը առաջին կարգի համար, դժվար չէ վորոշել որավարձը գնահատական ցանցի և մյուս կարգերի համար: Այդ կարգի որավարձը բազմապատկելով նույն կարգի աշխատած որերի քանակի վրա, կվորոշվի ամեն մի կուխողի անդամի ամբողջ աշխատավարձը: Յեթե կուխողի անդամը տարբեր աշխատանքների յե մասնակցել, ապա նրա տարեկան աշխատանքի վարձը կգումարվի այդ անդամի կատարած գնահատական ցանցի քանակի կարգերի աշխատանքի, վարձերի գումարից:

Աշխատանքի վարձատրութեան նման սխտեմը, յեթե նա չաղկապվում է քանակով և վորակով լավ աշխատանքի համար կուխողի ջանասիր անդամների պարգևատրման հետ, մենք բոլորովին բավարար ենք համարում, վորպես կուխողի շինարարութեան ներկա ետապում աշխատանքի վարձատրութեան մասսայական ձևը:

Անմիջապես մասսայական դարձնել գործարքային աշխատավարձը ավելի բարդ ձևերով, մեր կարծիքով, առաջիմ ասանաարին է, ի նկատի ունենալով այն սխտեմի բարդութիւնը, ինչպիսին որինակ առաջարկում է ը. Մարտովիցկին:

Այդ սխտեմը կարելի յե մտցնել միայն այն կուխողներում, վորոնք լավ, վորակյալ ղեկավարութիւն ունեն և լավ զրված արտադրա-

կան հաշվառք, վորի տվյալները կարելի յե ոգտագործել գործարքային աշխատանքի վարձի դրույքները վորոշելու համար:

Այս հարցով հետաքրքրուներին մենք առաջարկում ենք կարդալ Մարտովիցկու գերքը. «Գործարքային աշխատավարձի կազմակերպումը կուխողներում»:

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Բոլոր մասնաձուղերը և ձեռնարկները կազմակերպելուց հետո անհրաժեշտ է վորոշել կուխողի արտադրական կապիտալների չափը: Արտադրութեան հետ կապված կապիտալները (դրամագլուխները) բաժանվում են՝ իմնական յեվ օրջանառու դրամագլուխների: Հիմնական դրամագլուխներին են վերաբերում արտադրութեան այն միջոցները, վորոնք ծառայում են մեկ տարուց ավելի և պահանջում են ամորտիզացիա (գեղջ մաշվելու համար):

Հիմնական դրամագլուխ պետք է համարել. միլիորտցիան (վառգիչ ցանցը), տունկերը, շինութիւնները, անկենդան ինվենտարը, լըծկան անասունները մթերատու կենդանիների հիմնական հոտերը:

Շրջանառու դրամագլուխն են վերաբերում արտադրութեան այն միջոցները, վորոնք ծառայում են մի տարուց պակաս և ծախսվում են են մեկ անգամից, չպահանջելով վոչ մի ամորտիզացիա: Դրանց պետք է վերաբերել. սերմնացունները, կերիւրը, վառելանյութերն ու յուղերը (մեքենաների համար), դանադան բուժական միջոցները, ապա նաև հիմնական դրամագլուխները պահանջելու համար անհրաժեշտ միջոցները, այն է՝ ընթացիկ վերանորոգումները, ապահովագրութիւնը և այլն:

Տնտեսութիւնը կազմակերպելիս առանձնապես կարևոր է հաշվի առնել տնտեսութեան մեջ պահանջվող հիմնական և շրջանառու դրամագլուխները: Արտադրութեան միջոցները (դրամագլուխները) վորոշում են կուխողի արտադրութեան ծավալը և այդ պատճառով դրանց (միջոցների) պակասը կըճատում է նաև կուխողի արտադրական գործունեութիւնը, իսկ դրամագլուխների ավելցուկը, ընդհակառակը, արտադրութիւնը անպետք ծախսերով կծանրաբեռնի: Այդ պատճառով ամեն մի մեքենայի, ամեն մի շենքի և այլն անհրաժեշտութիւնը տնտեսութեան մեջ պետք է ճիշտ հաշվի առնվի:

Կուխողի կազմակերպիչներին անհրաժեշտ է հաշվի առնել վոչ միայն դրամագլուխների պահանջը տնտեսութեան մեջ, այլ և վորոշել

ներանց գումարելու կարգը: Այդ տեսակետից առանձնապես կարևոր է կոլխոզի անդամների միջոցների ավելի շատ ներգրավումը կոլեկտիվ տնտեսութան մեջ:

Միայն ոգտագործելով այդ տեսակետից անդամների բոլոր հնարավորությունները, կարելի չէ խոսել փոխառությունների, կուտակման և տնտեսութան յեկամուտների միջոցով դրամագլուխներ գումարելու մասին:

Կոլխոզի դրամագլուխների մասին լրիվ պատկեր ստանալու համար կազմակերպիչները պետք է կազմեն դրամագլուխների գումարման մի ցանկ, վորտեղ պետք է ցույց տրվի, թե ինչը գումարվելու չէ ի հաշիվ բնակչության միջոցների կուտակման և տնտեսութան յեկամուտների և ինչը փոխառությունների հաշվին:

27. Ա. Մեմադե.— Խորհրդների վերընտրությունների հիմնական խնդիրները	7
28. Խորհրդների վերընտրությունների գործնական խնդիրները	8
29. Ամրապնդիր խորհրդները (պիյեռա)	10
30. Ուտոբնով.— Կուլակության վերացումը և խորհրդների խնդիրները	7
31. Ռոտամիջյան.— Համատարած կոլեկտիվացման ավարտումը և 1931 թ. դարնանացանի կամպանիայի խնդիրները	10
33. Կուտիլով.— Բոլշևիկյան յերկրորդ զարնան մարտական խնդիրները	5
33. Վասիլյան.— 1931 թ. դարնանացանի կամպանիայի զարնանական խնդիրները	5
34. Նոր կենցաղի յերգեր	20

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ ԵՆ ՑԵՎ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՒՅՍ ԿՏԵՍՆԵՆ

1. Հյուսիս. Կովկ. հայ պրոլետարիատի մշտապես Լուսնացի բանաստեղծությունները:
2. Հյուս. Կովկ. հայկ. պրոլետարիատի ասոցիացիայի անդամների գրվածքները
3. Ինչպես կազմակերպել խոշոր կոլխոզի տնտեսութ. և նրա վարչութ. յունը—3-րդ պր.
4. 16-րդ կուսնամագումարի արդյունքները:
5. Հյուսիսային Կովկասի հնդամակը.— արդյունաբերություն:
6. Խոզարուծության կազմակերպումը կոլխոզում:
7. Կերի հարցը և սխրասցումը:
8. Կենդանաբուծության ավագ բանվորների պարտականությունները:
9. Ջեռնարկ ժխտողագործության համար:
10. Ճագարաբուծություն:
11. Թռչնաբուծություն:
12. Աշխատանքի կազմակերպումը յեվ յեկամանների ռաժանումը կոլխոզում: Լավագույն կոլխոզների փորձը Հյուս. Կովկասում:
13. Տրանսպորտը և կալիչը. տեխնիկական ձեռնարկ:
14. Կոմսոմոլը և կուսակցության խնդիրները:

Գիմիլ՝ Ростов -Д., Буденовский пр., 60, Крайнациздат,

<< Ազգային գրադարան

NL0210146

13396

ԳԻՆՆ Ե 7 ԿՈՊ.

Apr.

3-14/2